

ens Hænder, tror jeg ikke, nogen anden Vej er farbar end den at lade Staten tage Affære. Og som jeg begyndte med at sige, den er saa meget bedre i Stand dertil, som den ligger inde med en Del større Gaarde og vil sikkert endog ved den foreslaaede Foranstaltning være i Stand til ogsaa at tjene Penge derpaa, uden at de Betingelser, hvorpaa Jorden kan overdrages til de fremtidige Besiddere, blive særlig tunge. Der er ingen, der tvivler om, naar man ser hen til de Indtægter, Staten har af disse Gaarde for Tiden, at man vil kunne overdrage dem paa ret billige Vilkaar. Jeg skal ikke en Gang forlange, at man skal behandle de fremtidige Besiddere eller Statsfæstere paa samme Maade som de nuværende Forpagtere. Jeg mindes nemlig fra det første Aar, jeg sad i den danske Rigsdag, at en af Statens Forpagtere beklagede sig over, at han havde faaet Mavepine, og Doktoren havde erklæret, at det var paa Grund af daarligt Drikkevand: straks var Regeringen tilrede med at yde et Beløb af omtrent 2,000 Kr. til en ny Brønd, for at Forpagteren kunde blive helbredet for sin Mavepine. Saa meget Hensyn tog man den Gang til de større Forpagtere. Jeg forlanger ikke, ønsker ikke en Gang, at man skal tage saa meget Hensyn til de smaa Fæstere her, hvorom der er Tale; men hvis man i nogen Maade vilde stille dem under lignende Betingelser, tror jeg, det vilde være overordentlig heldigt.

Og hvis Staten tog Opgaven op og gennemførte den, saa vilde en Ting dog ogsaa være sikker, at naar disse store Ejendomme vare blevne udstykkede, og der paa en saadan Herregaards Ruin rejste sig en velstaaende Bondeby, vilde det ogsaa fra Statens Side være en overordentlig Fordel. Statsindtægterne vilde gennem den indirekte Beskatning stige forholdsvis stærkt, det vilde være en ren Indtægt for Statskassen. Og for Kommunernes Vedkommende — ja de fleste ville vel indrømme, at det er ikke altid saa heldigt at have de store Ejendomme i en Kommune. Det er ikke altid det bedste Liv, der føres, det er ikke altid de mest sædelige Forhold, som der er til Stede, og naar den store Kreds af Arbejdere, som ere beskæftigede der, efterhaanden blive gamle og

udslidte, falde de ofte Kommunen til Byrde. For Kommunerne er det ogsaa en Fordel at faa rejst en Bondeby, hvor der i mange Tilfælde før har ligget en saadan Herregaardsjord. Ser man det fra Samfundets Side, er der heller ingen Tvivl om, at Samfundet er vel tjent med at faa rejst Bondebyer alle Vegne, hvor det kan lade sig gøre, paa Herregaardenes Ruiner.

Derfor tror jeg ogsaa, at baade Stat og Kommune ere saa stærkt interesserede, at de ikke alene have en Ret til at komme med, naar dette Spørgsmaal skal løses, men ogsaa en Pligt til at være med at tage Opgaven op. Det kunde dog tænkes, at der var adskillige Sogneraad her i Landet, som, naar de havde Ret og Myndighed til at rejse Kapital og laane Penge i Kommunens Navn, vilde forsøge at gaa denne Vej, det nærer jeg ingen Tvivl om. Og fra den anden Side set vilde det sikkert ogsaa, hvis man gaar Fæstevejen, altsaa indfører Livsfæste eller Arvefæste, være langt bedre og fordelagtigere og langt behageligere for disse Borgere at staa i Forhold til Kommunen end til de private Spekulanter, som de efter dette Lovforslag let vilde komme til at staa i Forhold til.

Om Lovforslagets Enkeltheder skal jeg i øvrigt ikke udtale mig. Det er Lovforslagets Princip, jeg ønskede havde været bygget helt anderledes, end det er her, men jeg nærer det Haab, at det skal lykkes det Udvalg, som vil blive nedsat om denne Sag, ved Forhandling med den højtærede Minister, som jo dog tidligere har været vel stemt for nogle af de Tanker, som jeg her har gjort mig til Talsmand for, muligvis at naa en Overenskomst med den højtærede Minister, saaledes at Forslaget kan komme til at se anderledes ud, naar det forlader dette Ting, end det gør i Øjeblikket. Jeg understreger endnu en Gang, at dette Spørgsmaal er ikke saa lille, at det kan tænkes, at Staten har løst denne Opgave ved et Tilskud, der bestaar i et Rentebeløb paa 2,000 Kr. Skal dette store Spørgsmaal tages alvorligt op til Løsning, maa Statsbidraget sikkert fordobles adskillige Gange.

Svensen: Ogsaa jeg skal knytte nogle Bemærkninger til det foreliggende Lovforslag — jeg kan ellers i meget henholde